

A BÉCSI ÉS PRÁGAI IPARMŰVÉSZETI ISKOLÁK KIÁLLÍTÁSA.

Folyóiratunk legutóbbi számában ismerttettem az ausztriai ipariskolák kiállítását és jeleztem, hogy a bécsi és prágai iparművészeti iskolák tevékenységüket külön kiállításban akarván bemutatni, e kiállításról is külön fogok beszámolni. A bemutatkozás május havában megtörtént. Eredményéről a következők tegyenek tanúságot.

Első sorban a kisebb prágai iparművészeti iskolával végzek. Ez az iskola abban a rendes keretben mozog, mint az iparművészeti iskolák általában. Tanítványai azonban belépésüknél már bizonyos gyakorlati készültséget hoznak magukkal, a mi a működést céltudatosabbá, a tervezést komolyabbá, de egyszerűsmerészebbé is teszi, mint azoknál az iparművészeti iskoláknál tapasztalható, a melyek gyakorlatilag teljesen képzetlen elemek bevonásával kénytelenek ujonc létszámukat kiegészíteni.

Ki kell jelentenem, hogy az iskola működése kitünő. Vezetésében bölcs mérséklettel párosult modern felfogás az irányadó, a *hazai nemzeti hagyományok megbecsülése* mellett, azoknak a modern tervezés keretébe való beillesztésének igen dicséretre méltó törekvéssel. Persze, mint magyarnak, az ellen tiltakoznom kell, hogy azoknak a bemutatott cseh nemzeti motívumoknak jó fele hátróztottan magyar történelmi hímzések-ről, vagy Magyarország tót ajkú vidékeinek textil iparáról másoltassék le és kereszteltessék el cseh nemzeti motívumnak. Mert a csehek e manipulációt minél több nemzeti sovinizmussal, de annál kevesebb kritikával cselekszik, úgy hogy számos „nemzeti” diszítványukban azonnal ráismerek a besztercebányai antipendiumra, Lorántfi Zsuzsanna szoknyájára vagy Apátzai Margit asszonyom kezkeendőjére, stb. Még tiszta szerencse reánk nézve, hogy holicai edényeinknek

Marseilles-ból és Moustier-ból Magyarországra származott ornamentációját is „szláv”-nak minősítik; legalább így egy közös és siralmas sorsra jutunk a franciákkal.

A jelen cikkelyben ez azonban mellékes; a fő, hogy prágai iparművészeti iskolájuk minden tekintetben megállja a sarat. Bemutatott dolgai részben modernnek, részben nemzetiek, mindenkor ízlésesek. *Suchanka* tanár osztályának reliefjei kitünőek (laposak, finom, elmosódott körvonalúak); *Ambrus* tanár textil osztálya erős individualitásokat, szellemes stilizálásokat mutat föl; *Novák* ötvösosztálya modern és nemzeties irányban igen ízlésesen neveli tanítványait, *Masek* tanárnak ornamentális rajz-osztályában pedig az egyszer megtervezett rajz rendkívül szellemes átídomúlást nyer a különböző anyagokban való alkalmazásában. Kevésbé erősek *Kastner* fafaragó osztálya és *Kotera* építészeti osztálya, mely utóbbi különösen kirí nehézkes kompozícióival.

Már most a bécsi iparművészeti iskoláról nagyon nehéz a rendelkezésemre álló szűk határok között ítéletet mondanom. A kiállítása egyszerűen káprázatos volt. Első látásra valósággal elbűvölte az embert úgy a tanárok mint a tanítványok sokoldalúsága és a tervezetek művészies ábrázolása által, meg azzal a lelkes, friss szellemmel, mely a működés összeségén végig vonúl. Csak mikor már az ellenhatás beállott és a hideg „raisonnement” latolgatja az eredményeket, kezd az ember nem egészen hinni a látottakban és kételkedni az eredményekben.

A bécsi iparművészeti iskola jelenleg egy igen érdekes és lehet, hogy később gazdagon gyümölcsöző kísérletezés stádiumában van. De a kísérlet manapság még nem egyéb mint kísérlet. Majdnem összes régi tanárai szélnek eresztve és

helyük modern, ifjú erővel pótolva. A szakosztályokba osztott tanítás sutba dobva. E helyett az olasz renesszánszban oly nagy eredményeket hozott atelier- és egyéni tanítást próbálják új életre kelteni. Vagyis a tanítvány kiválasztja a mesterét és viszont, a mester a tanítványát. És ha rátaláltak egymásra, a mester atelierjében a legkülönfélébb tervelés végezhető. A mester inspirálja a dekoratív festészetet úgy mint a lakatosmunkát; az ötvösséget úgy mint a bútortervelést; e mellett bronzöntő, üvegfestő, plakátraajzoló stb. munkát is végeznek, szóval föl kellene az iparművészeti mesterségek egész szótárát sorolnom, hogy mindazokat a műveleteket megemlítssem, melyek ott egy és ugyanazon tanár vezetése alatt folynak. Valóságos művészeti Mezzofantik ezek a tanárok! De vajjon azok-e? És vajjon az a fiatal ember mint X. vagy Y. egyéniség kerül-e ki kezük alól és nem mint oktatójának egy elmosódott viszfénye? És vajjon — mert utóvégre lehet valaki mester anélkül, hogy egy Angelo, Da Vinci, Cellini, Palissy sokoldalúságával bírjon — nem tanulnak-e erőszakot tenni az anyagon, amint azt a modern bútorok fáján ijedve tapasztaljuk?

Abból a kizárólagos ultra-modernségből kifolyólag, melyben az inspirálás folyik, vajjon hogy fog az a végzett fiatal ember a gyakorlatban renesszánsz vagy barokk mennyezetet festeni, empire vagy antik bronzot mintázni, arhitektonikus koronázásokat megszerkeszteni? Avagy igazán inkább „egyet jól és a többit sehogy se“ mint „mindenből valamit“?

Nos hát most már konkludálhatok. A bécsi iparművészeti iskola megengedheti magának ezt a kísérletezést. Mert odaát az iparművészeti általános oktatást elvégzi annak a „Vorschule“-je, az előkészítő iskolája; meg az a sok szak, speciális és egyéb ipari és iparművészeti iskola, a mely a fővárosban és a vidék egyes gócpontjaiban van. A bécsi iparművészeti iskola voltaképpen egy

iparművészeti akadémia, a melyben az oktatás a modern fölfogáshoz híven teljesen szabad és a melybe csak érett tehetségek, művészetileg és gyakorlatilag művelt egyének juthatnak be és nyerik *továbbképzésüket* lelkes emberek oldalán.

Ez a továbbképzés maga aztán a legtöbb esetben kitünő. A *Matsch*-féle szakiskolában kiváló színes diszítványokat (nagy, figurális falfestményeket), egy ebédlőnek asztalos munkáját, zománcos kaszettákat, ékszereket, allegóriákat, plakátokat stb. láttunk. Érdekes volt egy újabb diszítő eljárás bemutatása bronz, üveg, kő kombinálásával. Nem volt szerencsés, mert a diszítványok mint éles, fűrészelt munka váltak le a háttérrel. Nagy és nemes természet utáni tanulmányaival válik ki a *Karger*-féle festőiskola, a *Myrbach* iskola, a brillians *Strasser*-féle kisplasztikai iskola, a *Breitner*-féle szobrászati iskola. Jeles *Karger* tanárnak figurális festő-osztálya és érdekelt *Roller*-nek mozgásban levő emberekről és állatokról készített tanulmányai, melyek rendkívül nevelik a fölfogást és a kezet.

Már az építészeti és az inkább bútortervelő tanárok befolyása a tanítványaikra nem érvényesül oly szerencsésen. Ez utóbbiak mind élettelenebbek, szárazabbak mint mestereik. Szintolyan a faragó iskola is.

Egy eléggé meg nem becsülhető előnyvel rendelkezik azonkívül a bécsi iparművészeti iskola. A tervelt dolgokat ugyanis a tanítványok, tanáraik vezetése alatt, ki is vihetik. Nem ugyan magának az iskolának a műhelyeiben, mert ilyenek az iskolának nincsenek; de a kivihetésnek az eszközlésére fordíthatják a *Rothschild*-féle 200.000 koronás alapítványt, a vallásügyi miniszteriumnak a műhelyeit és anyagát, végre áldozatkészségesen rendelkezésére állanak az egyes bécsi híres lakásberendező-nagyiparosok, akik legtöbbszörre a saját költségükön és rizikójukra készítik el a kiválóbb tervezeteket. Hogy ez aztán milyen előnyére

válik a tervezetet készítő tanítványnak; hogy így már tanulása alatt összeköttetésekhez jutva, mennyivel könnyebb lesz neki az életben boldogulnia: azt talán felesleges bővebben fejtegetnem.

F. K.

MUZSNAI JÁROM.

Az a járom, melynek felső, diszített részét bemutatjuk, Muzsnán készült, Udvarhely megyében; ez a falu, melynek lakosai ügyes faragók, látja el aztán a többi környékbéli községeket jármokkal. Diszítése igen érdekes, éppen mivel hasonló népies diszítéseink körében alig fordul elő. Főképp az egésznek vonalát értem, mely két oldalt (az igavonó állat nyaka felett) felhajlik s olyanforma ormot képez, a milyennel a modern iparművészetben is találkozunk. A két felkunkorodó, igen szépen megoldott végződés ismét keleti jellegű, míg a járomszegek gazdag tagozása a gótika dús hajtású, ideális növénynek felfogott oromvirágait

juttatja eszünkbe. (Csak jellemzésül emlegetem e stílusokat, a nélkül, hogy az eredettel bármi összeköttetésbe is hoznám őket.) Az ornamentumok között talán a legérdekesebbek azok a sávok, melyek kötösszerűen futják körül a felső hengerszerű tagot, egy igen széles a középen s két-két keskenyebb kétoldalt. Egyszerű, de igen szép diszítés ez, részben zeg-zúg vonalból, részben leveles indából; csupa véső szülte diszítés. Ugyancsak geometrikus diszítéssel vannak bekeretelve az oldalmezők, oly elemekkel, melyek vagy hánccsfonást utánoznak, vagy félkörből, vagy egész körből állanak. A középen szabadon álló két ornament és a két bekeretelt oldalmező kitöltése még a legkevésbé új. Ismert háromlevelű tulipánszerű virág, vékony indák és kis hegyes levelek alkotják mindegyiköket. A diszítések mind vésetek és színesek. A fának természetes meleg színe képezi az alapot; a rajta levő diszítéseken legtöbb a vörös szín, kevesebb a zöld, még kevesebb a sötét-kék. A faragott járomszegeket aztán teljesen elfedik ezek a színek, úgy hogy ezeken a fának természetes színe nem hagyatott ki.

G. I.

